

Rozdział 24

Podróże lotnicze jako element turystyki powietrznej

Bartosz Rozmund

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

e-mail: bartoszrozmund@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4111-8641

Cytuj jako: Rozmund, B. (2023). Podróże lotnicze jako element turystyki powietrznej. W: T. Lesiów (red.), *Doskonalenie jakości usług przewodnickich w dobie pandemii* (s. 412-419). Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Streszczenie: Dynamiczny rozwój środków transportu spowodowany postępow technologicznym pozwolił ludziom na podróżowanie po całym świecie w sposób szybki i tani. W ciągu ostatniej dekady drastycznie wzrósł odsetek osób podróżujących w celach turystycznych, między innymi drogą powietrzną. W rozdziale przedstawiono, w jaki sposób podróże lotnicze wpłynęły na rozwój turystyki powietrznej i jak stały się jedną z najczęściej wybieranych form podróży turystycznych. Wysznięto również tezę, że podróż lotnicza może być dla podróżujących samolotami celem samym w sobie, dostarczającym pożądaných wrażeń.

Słowa kluczowe: turystyka, podróże lotnicze, turystyka powietrzna, transport powietrzny.

JEL Classification: Z32

Powszechność korzystania z różnych środków transportu w niezaprzeczalnym stopniu przyczynia się do rozwoju branży turystycznej i szybkiego przemieszczania się w różne zakątki świata. Kilkadziesiąt lat temu, myśląc o podróży po obecnych krajach Europy czy innych kontynentach, turysta musiał liczyć się z wysoką ceną podróży, sporym nakładem czasowym, a także ograniczoną dostępnością możliwości transportowych.

Współcześnie dzięki rozwojowi infrastruktury transportowej możliwe stało się podróżowanie po całym świecie w sposób szybki i przystępny cenowo. Dużą rolę w tym zakresie odegrał w szczególności rozwój branży lotniczej, który pozwolił na przemieszczanie się na duże odległości w zaledwie kilka godzin (Grabińska i Grabowski, 2016, s. 237). Wychodząc naprzeciw potrzebom turystów i turystyki, poza swoją zasadniczą rolę związaną z przewozem, transport stał się celem samym w sobie.

Przykładem mogą być liczne wycieczkowce, „pociągi turystyczne”, a także najnowsze modele samolotów. Wszystkie zapewniają na swoich pokładach wysoką jakość

podróży i szeroki wachlarz atrakcji oraz rozrywek. Innowacyjna działalność transportu w dziedzinie turystyki uwidacznia się w ostatnich latach również w jeszcze innych obszarach. Dzięki pracom badawczym powstają środki transportu, które swoimi możliwościami technologicznymi inicjują powstanie lub rozwój turystyki na obszarach lub w miejscach, które do tej pory pozostawały niemal w sferze marzeń. Tu z kolei przykładem są statki kosmiczne, statki – łodzie podwodne i samoloty – hotele (Cole, 2015, s. 132).

W pracy przedstawiono, w jaki sposób podróże lotnicze wpłynęły na rozwój turystyki powietrznej i jak stały się jedną z najczęściej wybieranych form podróży turystycznych.

24.1. Pojęcie turystyki

W literaturze przedmiotu można spotkać się z różnymi pojęciami turystyki. Problem opracowania jednej powszechnej definicji wynika z interdyscyplinarności tego zjawiska, zajmują się nią bowiem różne dyscypliny naukowe, takie jak: ekonomia, socjologia, psychologia, geografia, zarządzanie czy prawo (Sikora, 2012, s. 13). Słowo „turystyka” pochodzi od łacińskiego słowa *tornus*, które oznacza ruch obrotowy, okrężny, odnoszący się do zmiany miejsca pobytu osób. W języku francuskim słowo *tour* oznacza podróż, wędrówkę, wyścig do miejsca, z którego pierwotnie się wyruszyło (Łobożewicz i Bieńczyk, 2001, s. 9). *Słownik języka polskiego* podaje zaś, że podróż to: „przebywanie drogi do jakiegoś odległego miejsca” (Internet 5). R. Chadwick (2009, s. 27) w swoich pracach opisuje turystykę jako „działania podejmowane przez człowieka poza jego normalnym otoczeniem w pewnym ograniczonym przedziale czasowym, gdzie głównym celem wyjazdu nie jest wykonywanie czynności opłacanych ze źródeł przynależnych do odwiedzanego miejsca”. C. Kaspar (1992, s. 25) podaje zaś, że „turystyka obejmuje całość powiązań i zjawisk, które występują wskutek zmiany miejsca i w związku z wynikającym tego pobylem osób, przy czym dla osób tych nowy teren pobytu nie jest ani stałym miejscem zamieszkania, ani miejscem pracy”.

Powszechnie można wyróżnić dwa podstawowe rodzaje definiowania turystyki, tzn. definicje klasyczne oraz współczesne. W definicjach klasycznych występują wspólne elementy, takie jak (Gaworecki, 2003, s. 20):

- nieograniczanie pojęcia podróży do wyjazdów jedynie w celach wypoczynkowych, większość definicji klasycznych uwzględnia turystykę w celach służbowych, naukowych, religijnych, sportowych, towarzyskich, pod warunkiem, że miejsce docelowe podróży znajduje się poza miejscem stałego zamieszkania lub pracy,
- założenie, że turystyka wypełnia znaczną część czasu wolnego i zajęć rekreacyjnych człowieka, ale nie jest ich synonimem, ponieważ czynności rekreacyjne mogą odbywać się również w domu lub jego pobliżu,

- założenie, że turystyka jest rodzajem podróży, jednak nie każda podróż jest turystyką, pojęcie podróży uwzględnia dodatkowo np. dojazdy do pracy, szkół czy np. sklepów, co powinno być zawarte w pojęciu turystyki.

We współczesnych koncepcjach turystyki uwzględniane są zaś nie tylko jej walory, lecz także czynności związane z wydawaniem i zarabianiem przez turystę pieniędzy w miejscu czasowego pobytu lub samej podróży. Dodatkowo zwracają one uwagę na ekonomiczne aspekty turystyki, ważne w gospodarce rynkowej. Jak zauważa W. Gaworecki, dodanie do celów podróży turystycznych wyjazdów zarobkowych nie powinno podważać słuszności definicji klasycznych. Światowa Organizacja Turystyki podaje, że: „Turystyka obejmuje ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, służbowych lub innych nie dłużej niż rok bez przerwy poza swoim codziennym otoczeniem” (WTO, 1995, s. 5).

Turystyka staje się zatem środkiem do realizacji różnych celów, nie tylko wypoczynkowych, ale również czasami zarobkowych. Jest ona ponadto ważną gałęzią gospodarki wielu krajów, jest też dziedziną działalności człowieka, która zbliża do siebie ludzi różnych narodowości, pozwala na wymianę światopoglądów, odkrywanie nowych postaw, priorytetów oraz wartości wnoszonych do życia codziennego (Kowalczyk, 2009, s. 57). Warto również zwrócić uwagę, że turystyka zawiera w sobie wiele dziedzin działalności turystycznej o zróżnicowanym charakterze rekreacyjno-wypoczynkowym.

Z tego względu w literaturze naukowej można znaleźć różne zestawienia rodzajów turystyki, chociażby ze względu na sposób poruszania się z wykorzystaniem odpowiedniego sprzętu. Za pośrednictwem kryterium sposobu przemieszczania się można wyróżnić zatem turystykę (Gierczak, 2015, s. 45-64):

- lądową – do której można zaliczyć turystykę: pieszą, jeździecką, rowerową czy motorową,
- wodną – którą można podzielić na: żeglarską, kajakową, motorowodną i nurkowanie,
- powietrzną – do której można zaliczyć: paralotniarstwo, motolotniarstwo, skoki ze spadochronem czy np. loty balonem.

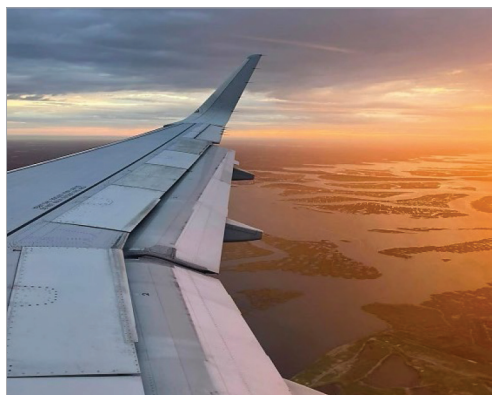
W szczególności ciekawym rodzajem turystyki ze względu na kryterium przemieszczania się jest turystyka powietrzna, która rozwija się stopniowo od drugiej połowy XX w. i zdobywa coraz większą liczbę zwolenników. Transport powietrzny, poza ogólnym wykorzystaniem do przewozu ludzi i ładunków, jest dodatkowo świetną, a zarazem wyjątkową atrakcją turystyczną pozwalającą na podziwianie widoków i przeżywanie niezapomnianych chwil podczas obserwacji oddalonych miast z lotu ptaka czy z przestrzeni kosmicznej (dzięki zyskującym na popularności komercyjnych lotach).

24.2. Loty komercyjne

Za przełomowy punkt w rozwoju turystyki można uznać początek XXI w., kiedy to podjęto się stworzenia największego jak dotąd samolotu pasażerskiego. Stworzono go w wytwórni Airbus. Model otrzymał numer 380, choć częściej był rozpoznawany pod potoczną nazwą SuperJumbo. Opracowany samolot pasażerski mieścił 555 osób przy podziale na trzy klasy z możliwością zmieszczenia nawet 853 podróżujących przy konfiguracji maszyny do standardu klasy ekonomicznej. Pierwszy start SuperJumbo odbył się 27 kwietnia 2005 r. Od tego momentu, czyli od pierwszych lat XXI wieku, zaczyna się okres drugiej rewolucji lotniczej (Gierczak, 2011).

Podróżowanie samolotami staje się coraz bardziej powszechne i dostępne dla ludzi z mniejszą zasobnością portfela. Wprowadzenie możliwości taniego podróżowania drogą lotniczą staje się integralną częścią życia ludzi, a pojawiające się potrzeby podróżujących doprowadzają do ciągłego podwyższania standardu lotów. Okazuje się, że większość pasażerów już nie satysfakcjonuje sam lot, ale to, w jakich warunkach się on odbywa. Popyt na transport lotniczy ma w dużej mierze charakter pochodny, tj. bardzo niewielu pasażerów lata tylko ze względu na latanie; większość podróżujących wybiera ten środek transportu w celu odwiedzenia wybranych zakątków świata, są oni turystami rekreacyjnymi czy np. biznesowymi (Papatheodorou, 2021, s. 227).

Mimo że podróż samolotem jest tylko środkiem dotarcia do obranego celu podróży, turyści w ramach lotu mogą zaznać wielu różnych dodatkowych atrakcji oferowanych przez przewoźników, takich jak obserwowanie widoków podczas lotu (fot. 24.1), korzystanie z bezprzewodowych systemów rozrywki, słuchanie muzyki, oglądanie filmów, czytanie e-prasy czy granie w gry. Dodatkowo podczas podróży samolotem pasażerowie mają możliwość zakupu posiłku czy skorzystania z akcesoriów do odpoczynku podczas lotu (John, 2022).

Fot. 24.1. Widok z pokładu samolotu w relacji Nowy Jork–Bogota

Photo 24.1. View from the plane in flight New York–Bogota

Źródło/ Source: fotografia własna/ own photo.

Wiele linii lotniczych oferuje również darmowy alkohol – Linie Lufthansa na wszystkich swoich trasach proponują bezpłatne drinki. Natomiast na pokładach Air France czy Swiss podróżujący mają do wyboru wina białe i czerwone (Internet 2).

Coraz częściej jednak dostrzega się pojawienie nowego rodzaju turystów, których motywacją jest sama podróż samolotem. Podróż drogą powietrzną jest świetną okazją dla fotografów, którzy mogą robić interesujące zdjęcia z pokładu samolotu, influencerów tworzących treści w mediach społecznościowych, fanów samolotów mogących zobaczyć, jak wygląda praca pilotów i wielu innych. Podróże samolotami przyciągają do siebie fanów jedzenia, pisarzy, a także miłośników atrakcji czekających na pokładzie samolotu, a także na lotnisku.

24.3. Latanie dla przyjemności

Latanie rekreacyjne (*pleasure flying*) oznacza korzystanie ze statku powietrznego w jakimkolwiek innym celu, który nie jest bezpośrednio komercyjny lub biznesowy, w tym korzystanie ze statku powietrznego wynajętego specjalnie do takiego celu (Internet 4). Jest ono częścią lotnictwa ogólnego i może być traktowane jako szczególny przypadek turystyki sportowej. Usługi zwiedzania drogą lotniczą (które obejmują również loty widokowe), wyraźnie zapewniające doświadczenie turystyczne, są objęte kodem 5110 Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Przemysłowej (ISIC), który odnosi się ogólnie do usług pasażerskiego transportu lotniczego. Kod ten jest używany do opisywania regularnych i czarterowych komercyjnych usług transportu lotniczego pasażerów, ale jest również używany do lotów rekreacyjnych w dalszej części działalności sportowej (kod ISIC 9319) (Papatheodorou, 2021, s. 227).

Fot. 24.2. Szybowiec na tle Akademickiego Ośrodka Szybowcowego Politechniki Rzeszowskiej w Bezmiechowej

Photo 24.2. The glider against the background of the Academic Gliding Centre of the Rzeszów University of Technology in Bezmiechowa

Źródło/ Source: (Internet 1).

W Polsce w wielu aeroklubach istnieje możliwość lotu szybowcem lub samolotem podczas przelotu widokowego. Dodatkowo klient często sam ma możliwość wybrania trasy oraz rodzaju środka transportu (Gądek-Hawlana, 2017, s. 16). Akademicki Ośrodek Szybowcowy Politechniki Rzeszowskiej (fot. 24.2) oferuje wszystkim zainteresowanym pasjonatom lotnictwa m.in. loty szkolne od podstaw do licencji pilota szybowcowego.

Przeloty widokowe z roku na rok cieszą się coraz większą popularnością i przyciągają szukających wrażeń turystów z całego świata. Kluby i firmy zajmujące się przelotami widokowymi, widząc duże zainteresowanie taką formą turystyki, organizują rajdy, zloty oraz pokazy lotnicze. Tworzenie takich inicjatyw pozwala turystom spędzić miło czas, spotkać ludzi o podobnych zainteresowaniach, wziąć udział we wspólnych imprezach integracyjnych i grillowaniu, a także samemu poczuć się jak prawdziwy pilot. Dodatkowo dzięki dużej atrakcyjności przedsięwzięć imprezy oraz przeloty są bardzo medialne i pozytywnie wpływają na promocję całego regionu (Gierczak, 2011).

24.4. Loty suborbitalne

W locie suborbitalnym osiąga się dwie rzeczy, które są interesujące z punktu widzenia turysty kosmicznego. Po pierwsze, statek przekracza coraz rzadsze warstwy atmosfery, ostatecznie dolatując nad umowną linię oznaczającą granicę kosmosu. Z takiej wysokości można podziwiać naszą planetę w niespotykany dotąd sposób. Po drugie, załoga doświadcza w takim locie stanu nieważkości (Cisowski, 2019, s. 298). W XXI wieku loty kosmiczne stają się coraz bardziej rozpowszechnioną formą atrakcji, mimo to z powodów wysokich kosztów nie każdy może pozwolić sobie na taki rodzaj podróży. Do najbardziej przyszłościowych rodzajów turystyki kosmicznej zaliczają się (Cisowski, 2019, s. 298):

- loty w przestrzeni kosmicznej, podczas których turysta traktowany jest jako część załogi statku,
- budowanie stacji orbitalnych, czyli kosmicznych hoteli,
- podróż na specjalnym samolocie, tzw. module,
- testowanie sprzętów symulacyjnych odwzorowujących stan nieważkości,
- zwiedzanie kosmodromów,
- organizacja ślubów oraz podróży poślubnej w kosmosie.

Turystyka kosmiczna ciągle jest w fazie rozwoju, dodatkowo koszty podróży oraz duże zainteresowanie powodujące spory czas oczekiwania na lot sprawia, że nie jest to opcja dostępna dla każdego. Dużym problemem jest również bezpieczeństwo uczestników wycieczki, które w przypadku lotów kosmicznych jest nieporównywalnie większe od np. podróży samolotem. Jednak organizacje, takie jak NASA, Virgin

Fot. 24.3. Raketoplan Virgin Galactic
Photo 24.3. Virgin Galactic rocket plane

Źródło/ Source: (Internet 3).

Galactic czy SpaceX ze swoim raketoplanem (zob. fot. 24.3), w ciągu kilku najbliższych lat planują usprawnić procesy lotów w kosmos oraz umożliwić wycieczki dużym zorganizowanym grupom (Balcerzak, 2016; Cisowska, 2020).

24.5. Podsumowanie i wnioski

Transport lotniczy stał się największym fenomenem kulturowym współczesnego społeczeństwa. Stanowi jeden z najważniejszych elementów sektora turystycznego i bezpośrednio wpływa na rozwój ruchu turystycznego, w którym to podróż stanowi nieodłączną część naszego życia. Przewozy lotnicze spełniają swoją podstawową funkcję, jaką jest transport. Natomiast mogą zaspokajać one także potrzeby wyższego rzędu, np. dostarczanie wrażeń z odbytego lotu.

Dla wielu osób ważne jest usytuowanie w samolocie, aby móc w komfortowy sposób podziwiać widoki. Ten rodzaj doświadczenia dla wielu funkcjonuje jako dodatek, ale zdarzają się i tacy podróżujący, którzy latają dla samego lotu. Latanie dla przyjemności pełni funkcję rozrywkową i dla wielu podróżnych spragnionych coraz to nowych wrażeń jest sposobem na spędzanie wolnego czasu.

Bibliografia

- Balcerzak, T. (2016). Możliwości współczesnej technologii lotniczej w świetle realizacji turystyki kosmicznej. *Revista Europea de Derecho de la Navegación Marítima y Aeronáutica*, (33), 15-30.
- Chadwick, M. (2009). *Sustainable recovery and resilience building strategies in the tourism industry of Khao Lak, Patong Beach and Phi Phi Don*. Stockholm: Stockholm Environment Institute.
- Cisowska, A. (2020). Pobrano 5 listopada 2022 z <https://wartowiedziec.pl/serwis-glowny/styl-zycia/53900-wakacje-w-kosmosie-coraz-bardziej-realne-turystyczne-loty-kosmiczne>
- Cisowski, T. (2019). Transport lotniczy w obsłudze ruchu turystycznego. *Logistyka*, 23(6).
- Cole, S. (2015). Space tourism: Prospects, positioning, and planning. *Journal of Tourism Futures*, 1(2).
- Gaworecki, W. (2003). *Turystyka*. Warszawa: Wydawnictwo PWE.

- Gądek-Hawlena, T. (2017). *Transport w turystyce*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.
- Gierczak, B. (2011). The history of tourist transport after the modern industrial revolution. *Polish Journal of Sport & Tourism*, 18(4).
- Gierczak, B. (2015). Jakość usług turystycznych w transporcie lotniczym w opinii pasażerów PLL LOT. *Folia Turistica/Akademia Wychowania Fizycznego im. B. Czecha w Krakowie*, 35, 45-64.
- Górnicka, A. (1995). *Terminologia turystyczna*. Warszawa: ONZ-WTO.
- Grabińska, E. i Grabowski, S. (2016). Nowe technologie na rynku przewozów lotniczych. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Turystyki*, 2(34).
- John, O. (2022). Pleasure while flying: Inflight entertainment as a medium for cultural production and dissemination. W: *Re-centering cultural performance and orange economy in post-colonial Africa* (s. 159-167). Singapore: Palgrave Macmillan.
- Kaspar, C. (1992). *Wprowadzenie do zarządzania w turystyce*. Warszawa: ODK Orbis S.A.
- Kowalczyk, J. (2009). *Zarządzanie organizacją turystyczną*. Warszawa: CeDeWu.
- Łobożewicz, T. i Bieńczyk, G. (2001). *Podstawy turystyki*. Warszawa: Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Warszawie.
- Papatheodorou, A. (2021). A review of research into air transport and tourism. *Launching the Annals of Tourism Research Curated Collection on Air Transport and Tourism, Annals of Tourism Research*, (87).
- Sikora, J. (2012). *Agroturystyka. Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.

Internet

1. <https://informatork.prz.edu.pl/uczelnia/akademicki-osrodek-szybowcowy-politechniki-rzeszowskiej>
2. <https://turystyka.wp.pl/8-rzeczy-ktore-dostaniesz-za-darmo-na-pokladzie-samolotu-6054889898132609g/10>
3. <https://www.gq-magazine.co.uk/article/richard-branson-virgin-galactic>
4. <https://www.revenue.ie/en/companies-and-charities/excise-and-licences/mineral-oil-tax/aviation-fuels-used-for-commercial-business-use-and-for-private-pleasure-flying/what-is-private-pleasure-flying.aspx>
5. sjp.pwn.pl

Air Travel as an Element of Air Tourism

Abstract: The dynamic development of means of transport, caused by technological progress, allowed people to travel all over the world in a fast and cheap manner. The percentage of people traveling for tourism purposes, including by air, has increased dramatically over the past decade. The chapter presents how air travel influenced the development of air tourism and how it became one of the most popular forms of tourist travel. The thesis was also put forward that air travel can be a goal in itself for those traveling by plane, providing the desired experience.

Keywords: tourism, air travel, air tourism, air transport.